

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Тодор Бояджиев

на научно-изследователската и учебно-преподавателската дейност на Ина Георгиева Вишоградска – кандидатка в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“

Със заповед № РД 38-365 / 28.05.2015 г. на Ректора на Софийския университет съм определен за член в научното жури на конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ в Катедрата по класическа, новогръцка и унгарска филология на ФКНФ на Софийския университет, обявен в бр. 20 на ДВ от 17.03.2015 г. по област на висшето образование 2. Хуманитарни науки, Професионално направление 2.1. Филология, научна специалност Общо и сравнително езиковедие – угрофински езици.

Като единствен кандидат в този конкурс участва гл. ас. д-р Ина Георгиева Вишоградска от катедрата по класическа, новогръцка и унгарска филология на ФКНФ на СУ. Тя е авторитетен и добре известен преподавател във Факултета, с отлични резултати в учебната работа, с важни приноси в езиковедията и с голям практически опит. Има значителни заслуги за усъвършенстването и развитието на специалността унгарска филология и за издигане на качеството ѝ. Факултетът е естествената среда, в която в продължение на повече от 10 години се развива бързо кариерата ѝ на преподавател и учен. Съставила е учебните програми за основните курсове в специалността. Чете лекции и води семинарни занятия по дисциплините „Увод в езиковедията“, „Славянските заемки в унгарски език“, „Езикови контакти“. Работила е като хоноруван асистент по английски език в СУ, като проучвател в Института за български език на БАН, като преводач от английски и унгарски в Европейския парламент и като редактор-преводач в издателства. Има редица специализации в чужбина: в Международния колеж в Елсинор (Дания), в Будапещенския университет, в Института по езиковедие към Унгарската академия на науките, в Сегедския университет (Унгария) и в Лайденския университет (Холандия). Чела е лекции по генеративна фонология и теоретично езиковедие в Лайденския и Амстердамския университет в Холандия. Участвала е с доклади в национални и международни конгреси и конференции. Била е ръководител и участник в 4 международни и национални проекта: „Унгарските антропоними“, „Транскрипция на унгарските имена на български език“, „Университетски център за трансгранични изследвания“, „България – Франция – Румъния“. Има участия в международни научни организации и дискуссионни

фонологични кръжоци. Заемала е административни и ръководни длъжности като координатор по Еразъм за специалността Унгарска филология и като референт за участие в Международната конференция по лингвистика в Гърция, в които тя е проявявала качества на опитен организатор.

За участие в конкурса за доцент кандидатката е представила за рецензиране и оценка трудове, сред които са 1 монография, 21 статии и студии, от които 9 са публикувани в специализирани чуждестранни списания и сборници, 5 доклада на международни конференции, 2 резюмета и 2 научни съобщения. За научните ѝ публикации за забелязани 7 цитирания в изследванията на специалисти от чужбина. Представените за рецензиране трудове по темата на конкурса като количество и качество безспорно и убедително представят кандидатката като опитен лингвист с нов изследователски поглед и сериозни теоретични анализи.

Ако се степенуват областите, в които д-р Ина Вишоградска разгръща изследователската си дейност, ще се убедим, че най-рано основно и централно място в тях заемат изследванията ѝ по фонология. Ще посоча за доказателство дисертацията ѝ, успешно защитена през 2007 година, на тема *Вокалната хармония в унгарския език (с оглед на адаптирането на заемки)*. Тя е оценена високо и удостоена с награда на Холандското министерство на образованието и с първа награда в категорията „Езикознание“ от конкурса, посветен на 120-годишнината на СУ.

Фонологичната адаптация на заемките в унгарския език авторката разглежда и в статията *За някои вторични параметри при фонологичната адаптиране*. В нея за първи път тя изяснява аспектите ѝ в ранните славянски заемки и схемите, които унгарският език прилага по отношение на вокалния им състав. Наблюдения на сричково ниво чрез обогатяване на кореновия състав на ранните славянски заемки с гласна откриваме и в статията *Фонологични реализации в унгарския език в славянски „контекст“*. В статията *За някои стратегии на адаптиране при най-новите глаголни заемки в български и унгарски* авторката продължава сравнително да описва вербализацията на най-новите заемки в унгарски език от английски в съпоставка с български. Привлича се за анализ компютърната терминология, моделите за нейното морфологично приобщаване и инкорпориране в български и унгарски. Установява се, че тенденцията е в двата езика да се използват родни вербални суфикси, които ясно открояват разликите по отношение на ранните заемки. Генерирането на срички при адаптирането им авторката разглежда по нов начин и в статията *Събитие ли е приложението на оптималната теория?*

Една цяла редица от статии и студии на И. Вишоградска са посветени специално на българо-унгарските езикови контакти. При изясняването им тя проявява завидна последова-

телност, изследователска привързаност, изцяло и целеустремено се посвещава на техните характерни особености и функции, като с нови анализи и осмислена методология разкрива в диахронен план двупосочното влияние през различните периоди както от български към унгарски, така и от унгарски език към български. Подробно то е изяснено в статията *Езиков контакт: българо-унгарски прояви, датиращи от преди един век и отпреди десет века*. Към тази проблематика следва да се отбележи и статията *Една дигитална среща на българистиката и унгаристиката*. В нея авторката представя концепция за създаване на електронен корпус на славянските заемки в унгарски език, проследява процеса на реализация на дигиталната база данни, като очертава основните параметри както и факторите, които играят роля за функциониране на езиковия корпус. За пръв път се обръща внимание в традиционната за унгарската славистика тема върху изходната форма на славянските елементи в облика им преди 7-10 века. Изтъква се, че именно тези словоформи могат да хвърлят допълнителна светлина върху някои тенденции в развитието на самите славянски езици. Направените изводи се допълват и разширяват и в статията *Славянските заемки и адаптирането им в електронен корпус*. Приносът в нея е, че се разглежда пълно целият български материал в трудовете на унгарските учени и богатството на славянски заемки, събрани в началото и средата на 20 век от тях, като изключително интересни изворови данни и езиков ресурс за славистиката и по-специално за българистиката. На наблюдения и анализ е подложено унгарско-българското взаимовлияние на ниво езиков контакт и в статията *Language beyond Nation-State. Bulgarian language contact outside Bulgaria*. В нея за първи път се дискутира езиковият контакт на българоезичните малцинства в обкръжението на унгарски и английски език, едновременно отчитайки както граматичните особености, така и социопрагматичните фактори.

И. Вишоградска насочва изследователските си интереси и творческото си дарование и към други теми и проблеми, които показват широките ѝ интереси, обширните ѝ познания и очертават профила ѝ на всестранно подготвен и ерудиран лингвист. В редица конкретни и по-малки приноси тя разработва теми от областта на социопрагматиката. Вплитането на английски думи и изрази в езиковохомогенен унгарски текст например се изяснява в статията *Кукувичите думи при езиков контакт*. В *Greeing in Bulgaria, English and Hungarian* се поставят етикетните формули за поздрав въз основа на проведен дискурсивен анализ с изводи за сходства и различия между трите езика. На базата на прагматичен анализ в статията *За някои комуникативни контрасти между унгарски и български* е направена съпоставка на речевите прояви при избор на изказване в най-честите и немаркирани начини за изразяване на съгласие на изразните средства с различна прагматична насоченост. Различни проблеми се

разглеждат в докладите и участията ѝ в кръгли маси и конференции: *Превод и култура (с оглед на унгарския език)*, *Ресурси за електронно обучение*, *Кирилица-латиница: Лингвистични изследвания и препоръки* и др.

Най-голямо внимание сред научноизследователската продукция на кандидатката заслужава монографията ѝ *Структура на сричката (съпоставително изследване)*. Тя трябва да се разглежда не само като научно съчинение, но и като хабилитационен труд, написан по обявената процедура за придобиване на длъжността „доцент“. За цялостната ѝ оценка смятам, че е важно да се изтъкне не само актуалната тема, но и методът за описание и анализ на научния обект и резултатите от тях. Целите и задачите на хабилитационния труд, който в много отношения е новаторски, са определили ясната и добре премислената му композиция. Той е така структуриран, че в отделните му части да се открият както теоретичните проблеми, така и конкретната задача да се опише и анализира цялостно и всеобхватно богатият емпиричен материал.

Впечатлява първата глава от изследването. В нея авторката въвежда основните понятия и характеристики, дискуссионните аспекти и подходи, засягащи структурата и сегментите на сричката в английски, унгарски и български език. Изложението има характер на надграждане, допълване и целенасочена съпоставка на различни теории и хипотези в най-новите и авторитетни трудове, много от които се коментират за пръв път на български език от авторката. В тази част се въвеждат основните понятия, които тя използва за анализ на данните в езиците и също така теоретичната рамка „предядро-рима“, за да се открие общ (универсален) функциониращ модел с минимален брой изключения. Изложението показва не само отличната осведоменост на авторката, но и умението ѝ да се ориентира в различните школи, за да изложи убедително своята теза.

Основните и безспорни приноси на авторката се откриват в следващите три глави на монографията. В тях се прави подробно описание на сричковите конфигурации в рамките на общ и единен теоретичен модел и с приложение на нелинейния генеративен подход. Чрез тях се съпоставят сричковите структури, откриват се паралелите във вътрешната сричкова организация на сегментите, видовете срички, групирането и позиционирането на отделните елементи в тях. Открива се общ функциониращ модел във възможните предвокални и следвокални струпвания в организацията на сегментите. Предложеният нелинеен генеративен подход в съпоставителния анализ допринася за типологичната характеристика на езиците и разкрива степента на системност в сричковата организация. Изводът е, че сричката е поле за действия на различни фонотактични закони – групирането на фонемите в нейните рамки освен, че носи специфична характеристика, отразява и определени универсални

конфигурации.

Монографията *Структура на сричката* има несъмнено приносна стойност. Тя е оригинален и пръв по рода си труд, в който се разкрива пълно и сравнително облика на сричката в три различни по тип езика. Авторката е подбрала много добре и системно източниците на изследването, които свидетелстват за стремежа ѝ към изчерпателност, за навлизане в документалната същност на явлениято и похвалната и подробна библиографска осведоменост. За мен е несъмнено, че тя е вложила много изследователски труд, който убедително е довел и до определени научни резултати. Много моменти в труда свидетелстват, че авторката притежава в голяма степен качеството наблюдателност, което ѝ помага да вижда проблемите, да ги осмисля пълно и цялостно и да ги тълкува убедително. Ще добавя също така, че и статиите ѝ са написани с творчески ентузиазъм, с евристичен усет в предложените идеи и анализи и с висока научна компетентност. Към това ще добавя и много добрата ерудиция и осведоменост, получени от задълбоченото проучване на източниците от трите езика. По привлечените от тях материали, разгледани обстойно, монографията се нарежда сред най-значителните приноси в българското сравнително езикознание.

След всичко казано дотук ще си позволя да препоръчам с пълна убеденост на научното жури да избере гл. ас. д-р Ина Вишеградска за доцент по *Общо и сравнително езикознание – угрофински езици*. Мога само да ѝ пожелаая светли и дълги пътища в тази специалност, за да остане вярна на себе си и на яркото си дарование.

Рецензент:

чл.-кор. прод. д-р Тодор Бояджиев